

Styling: Tóth Rita Linda • Smink: Somogyvári Dóra
Ruhák: Zara, Marks & Spencer

SZÖVEG –
KÖLNEI LÍVIA

KÉPEK –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

DALOK, MESÉK ÉS TÁNCOK – CSOMAGOLÁS NÉLKÜL

Berecz András és fia, *Berecz István* fényképezésén részt venni élmény volt. Csillogó-vibráló, derűs egyéniségük átütött még a nagy türelmet, alázatosságot kívánó képbeállításokon is. Ketten együtt a népi kultúra majdnem minden ágát művelik és élük. Szívesen töltöttem sört fából faragott kupáikba, hogy hitelesebben játszassák el a csuvasok sörivási szokásait.

♦ – András, milyen gyermek voltál?

Berecz András: Kései, egyetlen gyerek vagyok. Édesapám szigorú, törvényes ember volt, Édesanyám megbocsátó, reggeltől estig kacagó, dalos-táncos és kifogyhatatlan mesélő volt. „Ne ragyogj, fiam, belőled úgyse lesz semmi!” – mondta nekem Édesapám, amikor beléptem hozzá a szobába. Kimentem a konyhába: „Te miért lógatod az orrod, csillagocska? Te vagy a világ legszebb, legokosabb legénykéje” – mondta Édesanyám. A két vélemény között öt méter, néhány másodperc távolság volt. Persze éreztem én, hogy a teljes igazság valahol kettejük között bújócskázik. Mégis, utólag nem adnám semmiért egyikük véleményét sem, mert ha véletlenül túl magasra emeltem az orrom, Édesapám rákoppintott, ha pedig túlságosan lógtam, volt, aki felcsapja. A helyes orrtartáshoz kell a család, ahol az életet elsőként kipróbálja az ember. Elesni, felkelni az ember az övéi közt tanul meg legszívesebben.

– A gyerekeknek előbb arra van szüksége, hogy az életbe „beleszeretgessék”, utána, hogy „beleegyengessék”.

András: Nagyon sóvárogtam a dicséretet. Édesapám korholásait jól viseltem, a másokét kevésbé. Ha nem kaptam dicséretet, biztatást, hamar kutyafülem, szarvacskáim nőttek, de ha dicsértek, szárnyaim. Az éneket és a tornát szerettem legjobban, és a rajzórában is nagy örömöm volt. Látszott már korán, hogy a művészetek felé tapogatózom. Na, ez Édesapámat megviselte. Iskolái és jártassága ellenére falusi ember volt lélekben, azt mondta, a művészet szélhámosság. Buborék, szívárványos semmisség, gyerekség, naplopás. „Kerüld el, és légy ember, fiam!” Még mielőtt pálcát törnék Apám felett, meg kell mondanom, hogy ez a véleménye nekem mindmáig nagyon tetszik. Ha egy ember este, alkonyatkor el tud számolni a napjával: ennyit szántottam, ennyit arattam, ennyit öröltem – nyugodt lesz az álma. A művészetben és annak környékén valóban sok a szélhámosság, nagy a ricsaj. Az igaz hang csendes, a hazug és hamis általában hangos, fennmaradásához ez szükséges. ➤

Halkabb az angyal trombitája, mint az ördög kereplője.

Apámnak voltak igazságai.

Talán ennek köszönhetem, hogy rokonszenvesek nekem például azok, akik „kultúra nélkül” énekel, az úgynevezett műveletlen emberek, akiknek ha azt mondod: „kultúra” – hanyatt homlok elszaladnak. Nem véletlen! Ezzel a szóval annyiszor becsapták és becsapják ma is őket!

Istvánka talán legjobban hasonlít a családból énrám.

Nem maradt nyomtalan az életében, hogy bár Budapesten laktunk mindig, nyaranta elvittem őket a kalotaszegi Türebe, ahol Gergely András, a legjobb nótafa élt. Az ő bűvöletében éltem én is sokáig, és a gyerekeim közül Pityu volt a legfogékonyabb dalaira, lényére. Népdalokat énekel ő is, de amit én nem tudok: furulyázik, szépen táncol, lakodalmas népet ríkat-kacagtat. Megtalálta a saját útjait.

Közben András szedelődzködik, mindenképpen indulnia kell, mert felesége másnap utazik Londonba Mihály fiukhoz, és sok még a tennivaló. Istvánnal magunkra maradunk.

Berecz István: Amikor Édesapám a gyerekségéről mesélt, én is magamra ismertem, nagyon sok mindenben hasonlítottunk. Saját példáján tanulta meg: a gyereket bátorítani, biztatni is kell, de a terelgetésből, kritikából sem szabad engedni! Páratlan érzéke van hozzá, hogy mikor melyiken van a sor. Ikarosz és Daidalosz nem véletlenül apa és fia. Se elszállni, se alacsonyan repülni! De szárnyalni megtanított. Felcseperedésünk idején a kenyérkeresés öt művelődési házak és koncerttermek közti mindennapos vándorútra vitte, de bármikor jött haza, miránk mindig szánt időt, s már-már lecsukódó szemeink hipp-hopp tágra nyíltak. Édesapa gyakori távolléte miatt Édesanyával voltunk többen, ő volt a ház közepe, derűs fénye, de életünk józan irányítója is, hisz nevelésünk hálátlanabb feléből a nagyobb rész rá hárult. Ezt mindmáig derűvel végzi. Jó humora van, amelyből még a gondok sem tudták kibillenteni. Öröm volt kicsi gyermekként is mellette lenni, és ez felnőttként sem változott.

– Édesanyád néptáncolt a házassága előtt. Nem láttad rajta, hogy ő is vágyódik a színpad után?

István: Édesanya, Jávorka Lilla kiváló, kiemelkedő táncos volt. Már nagyon korán, általános iskolás korában elkezdett táncolni. Zsuráfszki Zoltán és Farkas Zoltán „Batyú” együttesében táncolt a Kodály Kamara Táncegyüttesben, amely öt-hat párból állt, és az ország válogatott csapata volt. Ők Kodály nyomán azt az elvet vallották, hogy leszámolnak a Mojszejev-féle kreált színpadképekkel, és „csak tiszta forrásból”, a falusi emberektől tanulva táncolnak. Később a csapat színe-java a Budapest Táncegyüttesben folytatta. Édesanya derűs, őszinte táncos volt, igazi tünemény volt a színpadon. Szép karrier várt volna rá, ha a néptáncban lenne ilyen.

EGY RENDES CSUVAS,
HA BERÚG A SÖRTŐL,
NEM DISZNÓ
DALOKAT ÉNEKEL,
HANEM ELKEZDI
A ROKONSÁGÁT
DALBAN DICSÉRNİ.

BERECZ ANDRÁS

Édesanya olyan hittel tudta magát beleadni a nevelésünkbe, hogy soha nem éreztük, hogy visszavágyódik a színpadra. Szerintem ő maga se érezte ezt, annyira át tudta magát adni az anyaságnak, annyira megtalálta benne az örömet. Ugyanakkor az is igaz, hogy a konyhát sokszor változtatta át táncporonddá, ha olyan muzsika érte a rádióból vagy Miska öcsém zongorájából.

– Jogi egyetemet is végeztél.

István: Igen, és ahogy ma a világot és benne a tánc szerepét látom, azt ennek is köszönhetem. Meg kellett magamat határoznom egy olyan közegben, ahol a kérdő tekintetek azt kérdezték, hogy ez huszár-e vagy mi. Nem tudták a györgyfalvi zsinóros kabátot és a gyimesi tarisznyát hova tenni. Ezek a tekintetek terelgettek afelé, hogy a falusi ember kultúrájának mai létjogosultságát, szerepét latolgassam. Kaptam hozzá szerencsés pillanatot is, ami mikrofont tolt elé: 2012-ben, amikor a „Fölszállott a páva” vetélkedő elindult.

– Ezek szerint te mindkét szülőd szellemi örökségét folytatod. A testvéreid mivel foglalkoznak?

István: Kata húgom két és fél évvel fiatalabb nálam. Ő nyugodtabb teremtés, ha nem is a színpad az otthona, a humora és a hangja kiváló. A Szent Angéla Gimnázium öregdiákkórusában énekel, valamint gyerekeknek tanított népi játékokat, ehhez nagy kedve, nagy érzéke van. Hamarosan édesanya lesz. Miska öcsém tíz évvel fiatalabb nálam. Születése óta látszik, hogy különleges egyéniség, nem beszélt még, de az ütőgardonon – ez csángó hangszer – már tudott játszani. Azután hegedült, majd rákapott a zongorára, és minden díjat megszerzett, amit csak a versenyeken lehetett. Kilencéves korában nagyzenekarral mutatták be egyik művét, mert zenét is szerez. Tizenkilenc éves, és most vették fel a londoni Királyi Zeneakadémiára, a Royal Academy of Music-ra. Olyanok méltatták és kísérték már eddig is pályáján, mint Kocsis Zoltán, Vásáry Tamás, Vashegyi György, Malcolm Bilson... Nagy elhivatottság és szorgalom, akaratéró és tűz ég benne

kicsi gyerekkora óta. Bartók Béla a kedvenc zeneszerzője. Az ő alakjában összefonódik a két zenei világ: népzene és műzene. Marcika, a legkisebb testvérem szintén a Bereczvonalon, ő is bohócfajta. Metsző humorú, nagy utánzó, jóképű, tizenhét éves. Jól énekel, trombitálni is tanult. Ő is színpadra termett.

– Mit csinálsz mostanában? Jogászként egyáltalán nem dolgozol?

István: Nem. A Fonó Budai Zeneház népzenei művészeti vezetője vagyok, emellett sokfelé jártam a világban táncdal. Barátaimmal alapítottam a Fonó Kamara Táncegyüttest, szeretnék velük minél több előadást, néptáncan alapuló színpadi műsort megvalósítani. A táncházak városi létrejötte azt mutatja, hogy a néptánc bárhol megállja helyét, és erős közösségépítő hatása van. Ebben szinte felülmúlhatatlan. Nem hiszek abban, hogy a mai embereknek ezt be kell csomagolni. Nem a csomag a vonzereje.

– A saját néptáncaink „popositása” szerinted nem járható út? A világ úgy ismerte meg az ír szteptáncot, hogy bevitték a show-műsorokba.

István: Ez a mi táncaink esetében a lényegét veszi el. Zsuráfszky Zoltán tud úgy nagyszínpadi koreográfiát csinálni, hogy a táncnak megmarad az eredetisége. De show-t csak úgy lehet létrehozni, hogy pont azt a büszkeséget és méltóságot veszik ki a táncból, ami a lényege a falusi ember viselkedésének és mulatásának is. Az ilyen produkciókban részt vevő, amúgy nagyon tehetséges táncosok mozgáskultúrája idővel kiürül, elbutul. A nagy csillogás-villogás, tűzijáték elképesztő hazugság számomra, amelynek nemhogy a hagyományos műveltséghez, de az élethez is vajmi kevés köze van. A lényegét, az embert takarja el. Meg sokszor azt, amit muszáj is, hogy eltakarjon: a gépiességet, a kiégett lelket és nagyon sokszor a hiányos tudást.

– Most huszonkilenc éves vagy – hogyan képzeled el magad tíz év múlva, hogyan szeretnél élni?

István: Szeretném minél több emberhez közel vinni a népi kultúrát, a hagyományos műveltséget, főleg a táncházat, alulról és felülről jövő segítséggel is, összefogással. Életre való ez, nem vitrinbe. Örülnék, ha a magyar emberek egyszer végre egészségesen határoznák meg saját helyüket a világban, ez ebben is segítene. Ugyanakkor a mi örökölt műveltségünk összekötő híd, amely más nemzetekhez is odakapcsol minket. A táncot soha nem akarom abbahagyni, mert anélkül félelmeim lennének. Családot is szeretnék, mert ebben nevelődtem, számomra ez a természetes. Szeretem a gyerekeket, és az ember több értelmét látja az életének, ha látja a folytatást.

Berecz Andrással zuglói otthonában folytattam a beszélgetést, egy erdélyi szőttessel letakart asztal mellett.

András: Jaj, olyan szokatlan itthon a csend! Feleségem Londonba utazott néhány napra Misihez, Pityu a város másik végén lakik, Kati se itt, ő most várja az első gyermekét. Így csak Marcikámmal vagyunk kettesben, amikor hazaesik az iskolából. Egyedül még enni sincs kedvem. Régen a lakás tele volt zongoraszóval, korábban furulya- hegedűszóval, gardonnal, olykor mutogatva beszélgettünk-hápoztunk. Sok régi dalt kivert a fejemből, néha az ajtót be kellett csuknom, hogy felidézzem őket. De ez a csend még egyelőre otthontalan.

Közben hazaérkezik a legkisebb gyermek, Marci is, aki már nagy kamasz, de még „engedi szeretgetni magát, meg lehet gyúrni, mint valami játékmacit” – mondja róla édesapja.

– Régebben inkább népdalokat énekeltél, ma inkább meséket mondasz. Hogyan alakult a hivatásod?

András: Gyerekként tapadtam a rádióra, gyakran hallgattuk a Szabad Európát, a madridi, londoni, párizsi rádiót. Ragadtak rám a dallamok, de legjobban azok, amelyeket édesanyám énekelgetett. Aztán húszévesen a Gorkij Könyvtár zenei gyűjteményében meghallottam egy csángó énekes hangfelvételét. Meg voltam döbbenve: mi ez, hogyhogy én ilyen szépséggel még eddig nem találkoztam? És miért nem? Egyik osztálytársamnak volt egy háromhúrú brácsája. Honnan van? – kérdeztem. Székről – mondta. Én azt se tudtam, hol van az a Szék. Mutogatott nekem diafilmeket: a széki általános iskola bizonyítványosztásán a gyerekek gyönyörű lájbit, vasalt fehér inget, szalmakalapot viseltek. Hát erről én miért nem tudok? Na elég a homályból, irány Erdély!

– Meg tudtad fogalmazni magadnak, mit keresel?

András: Azt kerestem, hogy milyen az az ember, hogyan él, aki azt énekli: „Adjon Isten annak ezernyi ezer jót, ki a te bölcsődet megrendítette vót.” Hogy lehet, hogy régmúlt időt használ, mint a középkori kódexekben? Mi ez az időbeli mélysége a költészetnek, a magyar nyelvnek? Miért ilyen rokonszenves és természetes számomra ez a nyelv és ez a hangképzés? Böngésztem a népzenei kiadványokat, megtaláltam az eredeti felvételeket, a Pátria-lemezsorozatot sugározta a rádió, felvettem orsós magnóra, és éjjel-nappal azt hallgattam. Mire a táncházba eljutottam, az én fejem már tele volt ezekkel a dallamokkal, többel, mint a táncosoknak. Rám találtak az Újstílus együttes tagjai, akik a Kodály Kamara Táncegyüttest kísérték. Ők azt az irányzatot képviselték, hogy a népzene eredeti formájában tökéletes, feldolgozni csak akkor érdemes, ha legalább olyan jó lesz, mint az alapanyag. Ez pedig ritka. Velük léptem fel: amíg átöltöztek a táncosok, én énekeltem, kísért a zenekar. Új versszakokkal frissítettem ismert dalokat, új dallamokat hoztam köztudatba. Hamarosan fűjták a dalaimat, tíz-tizenötezer ember is énekelt velem a Sportcsarnokban, repültem a boldogságtól, sok rádió- és lemezfelvétel is készült belőle. Népszerű együttesek mindmáig sokszor ezek alapján dolgoznak.

– Mennyire tudatok széles körben ismertté válni?

András: A táncház annak idején olyan szubkultúrának számított, ami a hatalom számára nem volt kedves. Viszont külföldre gyakran eljutottunk a kinti magyarok meghívására. Svájcban olyan klubokban léptünk fel, ahol „alternatív” ifjak bennünk egyszerre látták az Űristent és a marslakót, boldogan rángatóztak. Amikor meghallották a mezősegi zenét, egyszerűen kivetkőztek önmagukból, a felnőtt kor maradékáról is lelkesen lemondtak.

A MI ÖRÖKÖLT MŰVELTSÉGÜNK ÖSSZEKÖTŐ HÍD, AMELY MÁS NEMZETEKHEZ IS ODAKAPCSOL MINKET.

BERECZ ISTVÁN

Pedig csak szíven ütötte őket a mi zenénk. Utána baptista imaházban léptünk fel telt házzal, majd egy étteremben is telt házzal, ahová eljött egy gróf, így aztán zenéltünk palotában is. New Yorkban egy Mikrokozmosz nevű görög kocsmában kezdtük, onnan hipp-hopp ezeréves mamutfenyők alá! Ott tanítottam az amerikaiaknak magyar dalokat. Műsorok, énektanítás és hangfelvétel minden napra jutott a három hónapos turnusok alatt. Az én szememet a dalaim nyitották fel, ezek dobtak a világban olyan helyekre, hogy csak csipkedtem magam, és még akkor se értettem, hol vagyok! Talán egyszer majd felfogom ezt az egészet.

– Ma már mégis inkább mesemondóként ismernek.
András: Fábry Sándornak, a Fábry-show-nak köszönhetem, hogy mesemondóként ma már a vonaton bóbiskolva is felismernek. A televízió megszászorozta a mutatványomat. Olyan érdekes ez: csinálhatsz bármit, csak akkor hiszik el, hogy az jó, ha a tévé bemutatja. Ez a média hatalma. Kirántott a tánc házi, könyvtári, művelődési házbéli közegből, és annyi emberhez elvitt, amire korábban nem volt lehetőségem.

AZ ELSŐ NEGYVEN MESE JÖTT MÁSTÓL, A NEGYVENEGYEDIK SAJÁT MAGAMTÓL. ÉS ETTŐL AZ ELŐZŐ NEGYVEN MESE IS MEGVÁLTOZOTT.

BERECZ ANDRÁS

– A mástól hallott meséket szűröd át a magad lényén, és adod hozzá magadat?

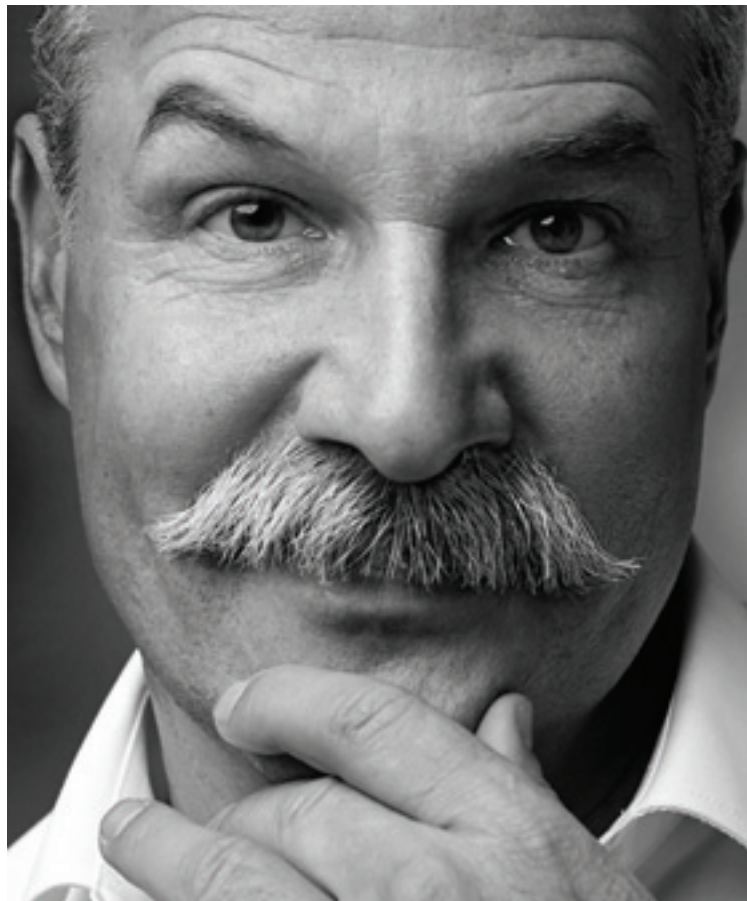
András: Ezt olyan jól megfogalmaztad, hogy nem tudok mit hozzátenni. Mindig meg akartam osztani az emberekkel ifjúságom legnagyobb örömét, hogy én még beszélni és énekelni tudó öregeket hallhattam, sáros utak végén. Az első negyven mese jött mástól, a negyvenegyedik saját magamtól. És ettől az előző negyven mese is megváltozott. Életre kelt, legalább úgy, mint a fagerenda, amely már nem gyökerezik a földben, mégis izeg-mozog, változik a formája. Az emberek szívébe az hatol be, amiben magukra ismernek. A mese mögött ott áll sok tízezer ember, és még a halottak is szólnak benne.

– Mi ösztönzött, hogy a csuvas népköltészetet kutasd?

András: Már a katonaság idején megtanultam a dallamaikat Vikár László és Bereczki Gábor gyűjtése alapján. A csuvasoknak vannak sordalaik. Egy rendes csuvas, ha berúg a sörtől, nem disznó dalokat énekel, hanem elkezd a rokonságát – mint ingyen kapott biztosítási rendszert – dalban dicsérni. Hogy jó, ha van testvéred. Szép a szállás, ha erős a kerítés, de akkor igazán szép, ha két atyafi egy asztalhoz le tud ülni egymással. Ez olyan lehetetlenül szép téma volt, persze hogy megszerettem! A magyar embereknek ebből hiánya van. Ha elkiáltom magam, hogy „Sör!”, mindenkinek mosolyra húzódik a szája, felkapja a fejét – de ha azt mondod, „rokondicsérő költészet”, azzal el is zavartál mindenkit. A sör téma jó kis csalinak bizonyult. Kenyérből a horgon, jól meggyúrva. A csuvas dalokban megláttam a lehetőséget. Sört kiáltok, közben pedig a rokoni szeretetből is csurran-cseppen valami.

– Amikor hosszabb időszakokra elutaztál, hogyan viselte ezt a családod? Megismertek még, amikor hazajöttél?

András: Haha, nem mindig! Mondták, hogy csak a hátam ismerős. A feleségem tudna erről mesélni. Türelmem és

humor kérdése, hogy a család élete menjen. Derűvel lehet feloldani, amikor valami megtorpan. Kötelességem – mint afféle bolygó hollandinak –, hogy elmeséljem, amit láttam. Leginkább itt, a terített asztalnál.

Nem vagy éhes, Marcika? – kiált ki András legkisebb gyermekének, aki elhúzódott a szobájába. – Gyere, egyél, ha éhes vagy, ne zavartasd magad!

A nevelés minden gyerekkel más, nincsen minta. Az elvont beszédnél, nehézkes észosztásnál egy-egy történet többet ér. A példa pedig mindenekfelett. Érdekes feltárni azt a titkot is, hogy mi, felnőttek is vívódunk, tanuljuk a felnőtttséget. Én akkor léptem nagyot a felnőtté válás útján, amikor Marci fiam gyerekkori allergiája miatt fulladozott. Balatonkenesén azt mondta az orvos, már nem érünk fel Pestre, annyira fullad. Feleségem mégis telefonált az ismerős orvosnak, és száznolcvannal, leeresztett ablakokkal, egy óra alatt felértünk a Bethesda Kórházba. Lilla vezetett, én nem tudok, én fogtam Marcit. Nézett rám fuldokolva, hogy most mi lesz. Nem eresztettem el magamat. A feladat úgy megformálja az embert!... ♦

MAGYARORSZÁG
ERŐSÖDIK

INGYENES ÉTKEZÉS 318 EZER GYERMEKNEK

- a kormány célja, hogy csökkentse a családok terheit
- már 318 ezer gyermek étkezhet ingyen naponta háromszor
- 730 ezer gyermek kap ingyen tankönyvet